

**MILLIY GWARDIYA QO'RIQLASH XIZMATI TOMONIDAN  
QO'RIQLANYOTGAN OBYEKTlarda SODIR ETILGAN  
HUQUQBUZARLIKLAR UCHUN JAVOBGARLIK MASALALARI**

*Raximov Abrorbek Sobitxon o'g'li,*

*Umarov Azizbek Alijon o'g'li*

*O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasi  
Namangan viloyati Qo'riqlash boshqarmasi*

**Kalit so'zlar:** Milliy gvardiya, qo'riqlash xizmati, qorovul, harbiylashtirilgan qo'riqlash, saf bo'linmasi, militsiya, ma'muriy javobgarlik.

**Annotatsiya**

Ma'muriy ishlarni ko'rib chiqishda qo'riqlash xizmati tomonidan huquqbuzarlarga nisbatan jazo qo'llashning samaradorligini oshirish va protsessual jarayonlarni soddalashtirish yuzasidan taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

O'zbekiston Respublikasida Qo'riqlash xizmati o'z faoliyatini 1952 yilning 29 oktyabrida 5 ta mototsikl va 49 ta velosiped bilan boshlagan. O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasi Qo'riqlash xizmati davlat miqyosida moddiy-tovar boyliklarning qo'rig'ini amalga oshiruvchi yagona tashkilot hisoblanadi. 1959 yilga kelib qo'riqlashning bugungi kunda ham mavjud bo'lgan ikki turi – qorovullik va harbiylashtirilgan turlari yuzaga keldi. Bunda harbiylashtirilgan bo'linmalar o'ta muhim obyektlarni qo'riqlash uchun, qorovullik bo'linmalari esa qolgan obyektlar himoyasi uchun tashkil etilar edi. O'tgan asrning 60-yillari boshida qo'riqlash bo'linmalari tarkibida shahodatlangan tarkib saf bo'linmalarini tashkil etish amaliyoti joriy etila boshlandi. O'zbekistonda ilk bor shahodatlangan tarkib qo'riqlovi Chirchiq shahrida, 1964 yilda tashkil etildi va o'zining ijobiy natijasini berdi. 1970 yilda Hukumat tomonidan qo'riqlash xizmatida o'z mablag'lari hisobiga markazlashtirilgan qo'riqlash punkti va markazlashtirilgan nazorat punktlari qurish uchun ruxsat bergandan keyin, texnik qo'riqlash taraqqiyotning yangi bosqichiga ko'tarildi. "Kometa", "Neva" rusumli pultrlar keng miqyosda ishlatila boshladi. Faqat mustaqillik yillariga kelibgina xizmat xodimlarining ishlashi, o'qishi va xizmat o'tashlari uchun shart-sharoitlar yaratish masalasiga jiddiy e'tibor qaratilgan. Mustaqillik davrida qo'riqlash xizmatining rivojlanishi va taraqqiy etishi bevosita respublikamizda mulkchilikka bo'lgan munosabatning o'zgarib borishi bilan hamohang kechdi. Shu bilan bir qatorda keyingi yillarda terrorizm balosining jahon bo'ylab avj olishi, xususan Vatanimizda ham tinch aholiga nisbatan bir-necha yovuz, g'ayriinsoniy tajovuzlarning amalga oshirilishi xizmatning o'z faoliyatini takomillashtirib borishga, yuzaga kelgan vaziyatga moslashishga undadi. [1]

Qo'riqlash xizmatidagi ilk o'zgarishlar 1991 yilning noyabr oyida Ichki ishlar vazirligi huzurida Respublika «Qo'riqlash» birlashmasi tashkil etilishidan boshlangan edi. Bu nafaqat qo'riqlash xizmatining tarkibiy tuzilishiga islohlarni kiritdi, balki undagi sifat o'zgarishlarining ham debochasi bo'ldi. O'sha davrlarda xizmat tomonidan himoyaga olingan inshootlarning 30 foizini erkin yollangan qorovul va harbiylashtirilgan soqchilik qo'rig'idagi obyektlar tashkil etardi. Ma'lumki, qorovul qo'rig'ining texnik ta'minoti, ishonchlilik darajasi va samaradorligi militsiya qo'rig'iga nisbatan ancha past. Shundan kelib chiqqan holda, xizmatning tarkibiy jihatdan qayta tashkil etishga alohida e'tibor qaratilib, bosqichma-bosqich qorovullik tarkibidan voz kechib, qo'riqlashning ishonchli turi – militsiya qo'rig'i kuchaytirib borildi. Mustaqillik yillarda xizmatda amalga oshirilgan tub o'zgarishlar, asosan, xizmatni bozor iqtisodiga moslashtirish, bugungi kun sharoitiga to'liq javob berishini ta'minlash va ko'rsatilayotgan xizmatning ishonchliligi va samaradorligini oshirishga qaratildi. [1]

Bir so'z bilan aytganda bugungi kunda O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasi Qo'riqlash bo'linmalarida xizmat ko'rsatishning eng taraqqiy etgan, iqtisodiy jihatdan qulay shakllari yuzaga keldi va hayotga joriy etildi. Yanada tezkor, harakatchan, obyekt va xonadonlar qo'rig'i, xavfsizligi, mudofaasini ta'minlash borasida o'z oldiga qo'yilgan tezkor vazifalarni to'liq bajara oladigan bo'linmalar shakllantirildi. Faoliyatga ilg'or, zamonaviy signalizatsiya va texnika vositalari joriy etib borilmoqda. [1]

Bulardan ko'zlangan maqsad yagona – davlat va xalq boyligi, fuqarolarning mulklarini jinoiy tajovuzlardan ishonchli himoyalash, ularning to'liq xavfsizligini ta'minlash hisoblanadi. [1]

Миллий гвардия Қўриқлаш хизматига оид асосий тушунчалар:

Qo'riqlash xizmati - O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasining davlat obyektlarini, o'ta muhim, toifalangan va boshqa obyektlar, jismoniy va yuridik shaxslarning mol-mulkini shartnoma asosida qo'riqlashni tashkil etuvchi yuridik shaxs hisoblanuvchi tarkibiy bo'linmalari tizimi ;[4]

Qo'riqlanadigan obyekt - shartnoma asosida qo'riqqa olinib, huquqqa zid tajovuzlardan qo'riqlanishi va himoya qilinishi kerak bo'lgan xonalar, binolar, imoratlar, inshootlar, ularga tutash hududlar, akvatoriyalar, muayan joylar, jismoniy shaxslar, transport vositalari, shuningdek, yuklar, xususan tashish jarayonidagi yuklar, pul vositalari va boshqa mol-mulklar; [4]

Saf bo'linmalari - huquqiy maqomi bo'yicha ichki ishlar organlari xodimiga tenglashtirilgan, maxsus unvonga, belgilangan namunadagi formal kiyim-boshga, shuningdek, xizmat vazifasini bajarish vaqtida qonunchilikda o'rnatilgan tartibda jismoniy kuch, o'qotar qurol va maxsus vositalarni qo'llash huquqiga ega bo'lgan

Milliy gvardiya qo'riqlash xizmatining shahodatlangan xodimlardan iborat tarkibiy bo'linmasi; [4]

Harbiylashtirilgan qo'riqlash bo'linmalari - qonunchilikda o'rnatilgan doirada va Milliy gvardiya tomonidan belgilangan tartibda jismoniy kuch, o'qotar qurol va maxsus vositalarni qo'llash huquqiga ega bo'lgan erkin yollangan xodimlardan iborat qo'riqlash xizmatining tarkibiy bo'linmasi; [4]

Qorovullik bo'linmalari - qonunchilikda o'rnatilgan doirada va Milliy gvardiya tomonidan belgilangan tartibda jismoniy kuch va maxsus vositalarni qo'llash huquqiga ega bo'lgan erkin yollangan xodimlardan iborat qo'riqlash xizmatining tarkibiy bo'linmasi. [4]

Qo'riqlash tizimlari tomonidan faoliyat turlari bo'yicha quyidagi xizmatlar ko'rsatiladi:

a) saf bo'linmalari tomonidan:

qo'zg'almas (aylanma) post orqali obyekt yoki uning bir qismini qo'riqlash; piyoda yoki transport vositasida muayyan hududdagi obyektlarni yoki alohida obyekt hududlarini yo'nalish bo'ylab qo'riqlash;

harakatlanuvchi qo'riqlash-nazorat (mobil) guruhleri piyoda (transportda) signalizatsiya (videokuzatuv) vositalari bilan jihozlangan obyektlardan kelib tushgan «tashvish» xabari bo'yicha zudlik bilan ta'sir choralarini ko'rish va patrullik qilish; yuridik va jismoniy shaxsga tegishli moddiy-boyliklarni qo'riqlash-kuzatish; tezkor harakatlanuvchi guruhlar bilan Texnik qo'riqlash markaz (punkt)lari orqali qo'riqlanayotgan obyekt va fuqarolar xonadonlarini dahlsizligini ta'minlash.

b) harbiylashtirilgan qo'riqlash bo'linmalari tomonidan :

qo'zg'almas (aylanma) post orqali obyekt yoki uning bir qismini qo'riqlash va xavfsizligini ta'minlash;

piyoda yoki transport vositasida muayyan hududdagi obyektlarni yoki ularning hududlarini yo'nalish bo'ylab qo'riqlash;

v) qorovullik bo'linmalari tomonidan qo'zg'almas (aylanma) post orqali obyekt yoki uning bir qismini qo'riqlash va xavfsizligini ta'minlash;

g) texnik qo'riqlash vositalari bilan yoki mavjud texnik vositalarga xizmat ko'rsatish orqali obyektlarni qo'riqlash va xavfsizligini ta'minlash. [4]

Quyidagilar qo'riqlash xizmatining asosiy vazifalari hisoblanadi:

shartnoma asosida davlat obyektlarini, o'ta muhim, toifalangan va boshqa obyektlarni, jismoniy va yuridik shaxslarning mol-mulkini, shuningdek, xorijiy davlatlar va xalqaro tashkilotlarning diplomatik, konsullik va boshqa vakolatxonalari obyektlarini qo'riqlash;

qo'riqlanayotgan obyektlarda ichki, ruxsat berish rejimlarini hamda jamoat tartibini ta'minlash, huquqbuzarliklarning oldini olish va bartaraf etish;

qo'riqlash vositalari va tizimlarini qo'llash sohasida yagona texnik siyosatni va ulardan foydalanish ustidan samarali nazoratni ta'minlash, shuningdek, qo'riqlash faoliyatiga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng miqyosda joriy etish;

shartnoma asosida texnik qo'riqlash vositalarini o'rnatish (sozlash), ularga texnik xizmat ko'rsatish va ekspluatatsiya qilish;

davlat tashkilotlari, shuningdek, ustav fondida (kapitalida) davlat ulushi 50 foiz va undan ortiq bo'lgan yuridik shaxslarga tegishli qo'riqlash bo'linmalarida nazorat tekshiruvlarini o'tkazish (huquq-tartibot organlari va harbiylashtirilgan tuzilmalardan tashqari), obyektlarda ichki, ruxsat berish rejimlariga rioya etilishiga doir tadbirlarni nazorat qilish va muvofiqlashtirish;

ommaviy tadbirlarda jamoat xavfsizligini ta'minlashda ishtirok etish, aholi gavjum joylarda jamoat tartibini saqlashda huquq-tartibot organlariga ko'maklashish. [2]

Ma'lumki, O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi Kodeksining 248-1-moddasiga asosan "O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasi organlarining mansabdor shaxslari ushbu Kodeksning 61, 185-1 (bojxona to'g'risidagi qonunchilikni buzish bilan bog'liq huquqbuzarliklardan tashqari), 194-1, 195-1, 196 (O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasi organlariga tegishli qismi bo'yicha) va 210-1-moddalarida nazarda tutilgan ma'muriy huquqbuzarliklarni aniqlagan taqdirda, Milliya gvardiyaning mansabdor shaxslari tomonidan ma'muriy huquqbuzarlik sodir etgan shaxslarga nisbatan 'g'risida bayonnoma tuzadi. [3] Ma'muriy huquqbuzarlik to'g'risidagi bayonnoma ko'rib chiqish uchun ushbu Kodeksning 282-moddasida belgilangan tartibda sudga yuboriladi"-deb ko'satilgan bo'lib, hozirgi kunda zamon talablaridan kelib chiqqan holda fuqarolarning ishlarini ko'rib chiqishda protsessual hujjatlar tayyorlash jarayonini tezlashtirish uchun yuqoridagi MJTKning 248-1-moddasiga qo'shimcha ravishda 183-modda "Mayda bezorilik"ni, ya'ni "Jamoat joylarida uyatli so'zlar bilan so'kinish, fuqarolarga haqoratimiz shilqimlik qilish hamda jamoat tartibini va fuqarolarning osoyishtaligini buzuvchi shu kabi boshqa xatti-harakatlarda ifodalangan jamiyatda yurish-turish qoidalarini qasddan mensimaslik" hamda 54-modda "Epidemiyalarga qarshi kurash qoidalarini buzish". Karantinli va inson uchun xavfli bo'lgan boshqa yuqumli kasalliklar paydo bo'lishi hamda tarqalishi sharoitida vakolatli organning maxsus talablariga zid ravishda jamoat joylarida niqobsiz bo'lish" moddalarini qo'shilishi natijasida, Milliy gvardiya Qo'riqlash xizmati tomonidan qo'riqlanayotgan obyektlarda aynan ushbu moddada nazarda tutilgan holatlar fuqarolar tomonidan sodir etilgan taqdirda, ushbu obyektida xizmat vazifasini olib borayotgan xodimlarning xizmat olib borish jarayonini osonlashtiradi,

vaqt va sarf harajatlarni kamayishiga hamda ishlarni ko‘rib chiqishda sansolarlik xolatini oldini oladi.

### **Foydalanigan adabiyotlar**

1. O‘zbekiston Respublikasi Qo‘riqlash bosh boshqarmasi. ngoxrana.uz (internet tarmog‘i).
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 20 fevraldagi “O‘zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasi Qo‘riqlash bosh boshqarmasining faoliyatini sifat jihatidan yangi bosqichga ko‘tarish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 4997-son qarori.
3. O‘zbekiston Respublikasi Ma‘muriy javobgarlik to‘risidagi kodeksi.
4. O‘zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasi qo‘mondonining 2019 yil 15 oktyabrdagi “O‘zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasi qo‘riqlash xizmati tomonidan obyektlarni qo‘riqlashni tashkil etish to‘g‘risidagi yo‘riqnomani tasdiqlash haqida”gi 204-son buyrug‘i.